

CSUKAI MAGDOLNA¹**Élet a rácsok mögött, rácsok nélkül – Halden börtön****Life behind Bars, without Bars – Halden Prison****Absztrakt**

Az alábbi cikkemben a világ egyik legkülönlegesebb büntetés-végrehajtási intézetét, a Halden Börtönt mutatom be. Különleges, mert mind kinézetében, mind pedig szellemiségében nagyban eltér a megszokott intézetektől.

Először ismertetem az intézet rövid történetét, kialakítását, objektumait és alapvető jellemzőit. Ezután a fogvatartottak életkörülményeibe és mindennapjaiba igyekszem betekintést nyújtani. Ehhez bemutatom a fogvatartottak rendelkezésére álló munkalehetőségeket, szakképzési és oktatási programokat, illetve szabadidős tevékenységeket.

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás, norvég, Halden, börtönoktatás

Abstract

In the forthcoming study I would like to showcase one of the world's most special correctional facilities, Halden Prison. It is very special regarding both its appearance and the attitude towards the process of rehabilitation, thus highly differs from the majority of these institutions and their traditional views on incarceration.

In the first section I will showcase Halden's brief history, its founding, the facility itself and its basic characteristics, followed by a section about the convicts everyday lives and the milieu they are living in. In order to do so I will present the job opportunities given to the convicts along with the educational and vocal training options and the ways they are able to spend their free time.

Key words: prison and jail, norway, Halden, prisoneducation

---

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz hallgató – National University of Public Service, Doctoral School of Military Sciences, PhD student, E-mail: csu-kaim@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8682-3144.

BEVEZETÉS

Erasmus+ szakmai gyakorlati ösztöndíj keretében lehetőségem nyílt börtönlátogatást tenni a világ „leghumánusabb” börtönének tartott norvég Halden Börtönben.² Egyrészt általánosságban érdekelt, hogy vajon mit rejt ez a megtisztelő cím, másrészt a szakmai kíváncsiságom főként az intézetben működő oktatási, szakképzési tevékenységekre terjedt ki. A parancsnok, Are Høidal készségesen állt a rendelkezésemre: mindenhol körbevezetett, és nagyon alapos tájékoztatást adott a börtön mindennapjairól. Segítségével az intézet tanári karának egy részével is megismerkedhettem és beszélhettem; illetve az oktatásszervező koordinátoruktól is fontos információkat kaptam.

A BÖRTÖN JELLEMZŐI

A magas biztonsági fokozatú, zárt Halden Börtön az Østfold megyei Halden várostól 10 km-re, egy fenyőerdővel körülvett, csaknem 30 hektáros területen helyezkedik el. A modern, új építésű intézetet mindössze hét évvel ezelőtt, 2010. április 8-án nyitotta meg V. Harald király, és a kezdetek óta Are Høidal parancsnok irányítása alatt áll.³

A Halden Börtön Norvégia második legnagyobb büntetés-végrehajtási intézete, melynél csak az Olsó Börtön nagyobb.⁴ Éppen folynak az előkészületek az intézet új, körülbelül 50 fős objektummal való bővítését illetően, de a börtön jelenlegi fogvatartotti kapacitása maximum 258 fő. Ez megegyezik a zárkák számával, mivel az emberséges bánásmód jegyében az egy zárka-egy ember elvet vallják az egész országban.⁵ Az intézetben az örököt, az adminisztratív személyzetet, a pedagógusokat és az egészségügyi dolgozókat is beleszámítva összesen 340 fős személyzet tevékenykedik, akiknek 40%-a női alkalmazott.

Az intézetet 6 méter magas és 1,4 kilométer hosszú beton fal veszi körül, de a hazánkban megszokott NATO-drót és őrtornyok hiányoznak. Továbbá sem ajtóknál, sem ablakoknál nem használnak rácsokat; helyette biztonsági üveg, biztonsági ajtó és kamera-rendszer van mindenhol. A beton falon belül helyezkedik el maga a börtön, a beton falon kívül pedig a hozzá tartozó félutas ház található. Az alábbi képen (1. kép) látható az épületkomplexum részletes felépítése, az objektumok elhelyezkedése. A beton falon kívül bal oldalt a kép előterében látható a félutas ház, mellette a személyzeti parkolóval. A beton falon belül az út mentén középen/elöl az adminisztrációs épületek, a látogatói helyiségek és egy egészségügyi részleg; tőle balra az „A” objektum; középen/hátul a különböző munkavégzéshez, szakmai képzésekhez szükséges épületek és fedett plusz szabadtéri sportlétesítmények; jobb oldalon pedig a „B” és „C” objektum helyezkednek el.

² Adams, W. L.: Norway Builds the World's Most Humane Prison. *Time Magazine*, 2010. Elérhető: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,1986002,00.html> (Letöltve: 2017. 03. 22.)

³ Ugelvik, T. – Dullum, J. (szerk.): *Penal exceptionalism?: Nordic Prison Policy and Practice*. Routledge, London, 2012.

⁴ Egy norvég börtön átlag befogadó képessége mindössze 70 férőhely. Norvégiában jelenleg 15 olyan intézet van használatban, ami kevesebb, mint 30 férőhellyel rendelkezik csak. Ugelvik – Dullum: i. m.

⁵ Kriminalomsorgen, 2017. Elérhető: www.kriminalomsorgen.no.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

1. sz. fénykép: A Halden Börtön panoráma felvétele, melyet a parancsnok bocsátott rendelkezésemre

A büntetés-végrehajtási intézeteknél szokásos beléptetési procedúrától eltekintve, az épületek között sétálva teljesen olyan érzésem volt, mintha csak egy egyetemen vezetnének körbe. A parancsnoktól megtudhattam, hogy pontosan ez volt az egyik céljuk a kialakításkor, hogy ne a klasszikus börtönkinézettel rendelkezzen az intézet, hanem a kinti életkörülményeket idézze. A normalitás az egyik legfontosabb elvük, így igyekeznek a kinti világhoz leginkább hasonlító közeget teremteni a fogvatartottak számára. Épp ezért nincsenek rácsok az épületben, ezért díszíti rengeteg festmény az intézet falait és folyosóit, illetve ezért viselhetik a fogvatartottak a saját civil ruhájukat rabruha helyett. Az intézet működési stratégiája szerint a lényeg nem a bűncselekmények megbosszulása, hanem a „kompetencianövelés, foglalkoztatás és rehabilitáció a szabadságvesztés időtartama alatt” mondta Are Høidal, hiszen az itt lévők mind vissza fognak térni a társadalomba, és erre fel kell őket készíteni. Norvégiában ugyanis nem alkalmaznak tényleges életfogytiglani szabadságvesztés büntetést. A fogvatartottak átlagos bebörtönzési időtartama 8 hónap, és a fogvatartottak 90%-a

egy éven belül szabadulhat.⁶ A leghosszabb büntetési tétel 21 év, bár az új büntető törvénykönyv már tartalmaz egy 30 éves maximumot a népirtás, emberiség elleni vagy más háborús bűnök elkövetőinek.⁷

A Halden Börtönben szabadságvesztés büntetésüket töltő férfi fogvatartottak elsősorban súlyosabb bűncselekmények miatt kerültek be: gyilkosság, nemi erőszak, pedofília, molesztálás, drogkereskedés. Jelenleg összesen 259 fogvatartott tölti büntetését a Halden intézetben, melyek közül 235 fő a börtönben, 24 fő pedig a félutas házban van elhelyezve. Az itteni fogvatartottak átlagos büntetési ideje 4 év, tehát az országos átlagnak a többszöröse.

ÉLETKÖRÜLMÉNYEK, MINDENNAPOK A BÖRTÖNEN

A három objektumból, ahol a fogvatartottak zárkái találhatóak, a „B” és a „C” felépítése teljes mértékben megegyezik, 86 fő befogadására alkalmasak; az „A” némivel kisebb méretű, 63 férőhelyes. Minden zárka kialakítása azonos. Az alapterülete 10 m², melyhez tartozik egy körülbelül 2 m²-es ajtóval elzárható, privát zuhanyzó és mosdóhelyiség. A helyiség felszereltsége egy szimpla ágy, egy íróasztal székkal, egy gardrób szekrény, egy könyvespolc, egy mini hűtő és egy síkképernyős televízió. Ezekon kívül egy nagyobb méretű, rácsok nélküli ablaka van még a zárkának, mely többnyire udvarra vagy fenyőerdőre néz. Are Høidal elmondta, hogy ezt a kialakítást egyáltalán nem tartja luxusnak, csak a normális körülmények biztosításának.

A fogvatartottak 10-12 zárkánként rendelkeznek közös konyhahelyiséggel, ami minden szükséges eszközzel fel van szerelve ahhoz, hogy főzni tudjanak maguknak. Ehhez tartozik egy étkezős nappali, ahol reggelente együtt reggelizhetnek meg a fogvatartottak. A főzéshez szükséges alapanyagokat az intézet fogvatartottak számára kialakított boltjában – magyar szlengben „spejz” – vásárolhatják meg, ahol az alkoholon kívül minden megtalálható. Itt a fogvatartottak hetente egy alkalommal 1200 koronát⁸ költhetnek el, ami teljesen reális, figyelembe véve, hogy háromszori étkezést az intézet fixen biztosít számukra.

A zárkákat minden nap 7:30-kor nyitják ki az örök. A fogvatartottak a reggeli ébresztő és készülődés után a napjukat 15:00-ig munkavégzéssel vagy alsó-, középső-, felsőfokú, illetve változatos szakképzéseken való részvétellel töltik.⁹ A fogvatartottak közel fele-fele arányban vesznek részt munkáltatáson vagy valamilyen képzésen, sőt néhányan kombinálják a két tevékenységet.

A munka vagy képzési idő leteltével a fogvatartottaknak lehetőségük van több, hetente fix számban engedélyezett fizikai aktivitást és kulturális tevékenységet biztosító szabadidős

⁶ Kriminalomsorgen, 2017. Elérhető: www.kriminalomsorgen.no

⁷ Jacobsen, J. – Sandvic, V. H.: An Outline of the New Norwegian Criminal Code. *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice*, Vol. 3, 2015 Issue 2, 162–183.

⁸ Ez körülbelül 40-41 000 forintnak megfelelő összeg.

⁹ The Execution of Sentences Act. 3. fejezet 18. § Elérhető: <http://www.kriminalomsorgen.no/the-execution-of-sentences-act-in-six-languages.250423.no.html>

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

program közül választani.¹⁰ Ide tartozik a modern gépekkel berendezett konditerem, a falmászó fallal rendelkező tornaterem vagy a szabadtéri sportpálya használata, amiben 2 főállású edző segíti a fogvatartottakat. Sportok terén preferálják a csapatjátékokat, melyekbe alkalmanként a fegyőrök is beszállnak. Az említett sportolási lehetőségeket hetente háromszor vehetik igénybe. Aki inkább művelődne, az a naprakész művekkel teli könyvtárban töltheti el a délutánt, melyet akár minden nap, korlátlanul használhatnak. A könyvtárostól megtudhatom, hogy az egyik legnépszerűbb tevékenység a könyvtárban a sakkozás, amivel órákat képesek eltölteni a fogvatartottak egymásnak szurkolva. Ezen kívül gyakran kölcsönöznek DVD-eket, mivel sokan rendelkeznek a zárkájukban saját lejátszóval és szívesen néznek filmeket. További lehetőségük a fogvatartottaknak a 10-12 zárkánként kialakított közös nappaliban eltölteni a délutánt, ahol televíziózhatnak, videojátékozhatnak, társasjátékozhatnak és beszélgethetnek egymással. Illetve természetesen a saját zárkájukban is lehetnek – olvashatnak, tanulhatnak, filmezhetnek, pihenhettek. A zárkák napközben nyitva vannak, átjárhatnak egymáshoz a fogvatartottak, csak este 20:30-tól kerülnek elkülönítve bezárásra.

A felsorolt programokon, tevékenységeken kívül jelentős szerepe van az intézet minden napjaiban a hozzátartozókkal való kapcsolattartásnak. Ennek három módja megengedett a fogvatartottak számára, ami hazánkban is hasonlóképp működik. Egyrészt korlátlan levelezési lehetőségük van, másrészt heti egyszer 20 perces telefonbeszélgetést folytathatnak a fogvatartottak, mely időtartam a gyermekkel rendelkező fogvatartottak számára 40 percre növekszik. A közvetlen személyes kapcsolattartás megvalósítására pedig a börtön 14 látogatói helyisége áll rendelkezésre. Ezek lényegében kisebb-nagyobb gyermekbarát szobák, ahol a fogvatartott hetente egyszer fogadhatja a családtagjait 2 órás időtartamra. A falakat színes festmények díszítik, kanapéval, szőnyeggel és számos játékkal van felszerelve, hogy otthonosabb legyen. A látogatási idő hétfőtől-péntekig 15:30-17:00 és 18:00-19:30-ig, szombat-vasárnap pedig 11:45-12:45 és 15:00-16:30-ig tart. Plusz van egy látogatói lakás is a börtön területén, ahol a fogvatartottnak lehetősége van a családjával tölteni az éjszakát. A látogatók beléptetése az intézet területére a hazánkban is ismert módon zajlik: személyazonosítás, fémdetektor és szűrőpróba szerűen droggereső kutyá.

BÖRTÖNMŰHELYEK: MUNKAHELY ÉS SZAKKÉPZÉS

A Halden Börtön számos munkalehetőséget kínál a fogvatartottaknak, melyeket 4 munkacsoportra lehet bontani: termelés, karbantartás és szervizelés, kultúra és szolgáltatás, konyha. A csoportokba tartozó munkahelyeket, munkákat és az alkalmazott fogvatartottak számát az alábbi táblázat (1. táblázat) tartalmazza.

¹⁰ Uo. 3. fejezet 21.§.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

MUNKACSOPORT	MUNKAHELY	ALKALMAZOTTAK SZÁMA (fő)
termelés	faipari üzem	8-12
	összeszerelő műhely	12
	műszaki ipari üzem	6
	gépjármű szerelő műhely	2-4
	építőipari műhely	6
karbantartás és szervizelés	karbantartás	3-4
	külső munkacsoport	2-3
	mosoda	2
	takarító személyzet	6
kultúra és szolgáltatás	grafikus, nyomdai üzem	8
	fogvatartottak boltja	5
	vizuális- és iparművészet	15
	„A” obj., vizuális- és iparművészet	10
konyha	„A” obj., összeszerelő műhely	20
	konyha	6

1. táblázat: A Halden Börtönben levő munkalehetőségek áttekintése

A munkáltatás egy részének megvalósítása változatos típusú, úgynevezett börtönműhelyekben történik, melyek szoros kapcsolatban vannak a szakképzési programokkal, tanfolyamokkal. Norvégiában nagy hangsúlyt fektetnek rá, hogy az iskolai képzések és a börtönműhelyek között jól funkcionáló és szoros együttműködést alakítsanak ki. A megkérdezett iskolák szerint a börtönök 84%-ban ez sikeresen megtörténik. Ennek köszönhetően az elméleti képzés mellett vagy után a fogvatartottaknak lehetősége nyílik ezekben a műhelyekben gyakorlati tapasztalatokat is szerezni. A szakmai tapasztalat pedig szabadulás után jobb esélyeket jelent a munkahelykeresésben.¹¹ A Halden Börtönben több börtönműhely áll a fogvatartottak rendelkezésére, melyek munkahelyként és szakképzési, oktatási helyszíneként egyaránt funkcionálnak. A műhelyek a legmodernebb eszközökkel vannak felszerelve a színvonalas munkavégzéshez, illetve mindegyikben elhelyeztek projektort és kivetítő vásznat az oktatás színvonalának növelése érdekében.

¹¹ Langelid, T. – Mäki, M. – Raundrup, K. – Svensson, S.: Nordic Prison Education – A lifelong learning perspective. TemaNord, 536, Kopenhága, 2009.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

A termelés munkacsoporthoz tartozik a gépjárműszerelő műhely, ahol elsősorban a börtön személyzet gépjárműinek javítását végzik a fogvatartottak, illetve szakemberek segítik őket a gépjárműszerelés elsajátításában. A műhely egyszerre 3-4 autó befogadására alkalmas és 2-4 fogvatartottat foglalkoztatnak. Közvetlenül mellette található a faipari üzem meglehetősen nagyméretű épülete, amely ránézésre talán a legnagyobb műhely az intézetben. Itt 8-12 fogvatartott tevékenykedik nap, mint nap. Főként kerti bútorokat – asztal, szék, kerti kisház – gyártanak, de akadnak kisebb dísz és használati tárgyak is a kínálatukban. Ugyanabban a csarnokban kapott helyet az építőipari műhely, ahol általában 6 fogvatartott végzi és tanulja az olyan építkezéskor szükséges alapismereteket, mint például a falazás. Emellett található még a börtönben egy nagyobb összeszerelő üzem és egy kisebb műszaki ipari üzemműhely is. Az előbbi 12, az utóbbi 6 főt foglalkoztat.

A Halden Börtönben kifejezetten fontosnak tartják a művészeti képzéseket, így nem meglepő, hogy több ehhez kapcsolódó műhellyel is rendelkeznek, melyek a kultúra és szolgáltatás munkacsoporthoz tartoznak. Egyik ilyen a keramikus műhely, mely az eddigiekhez képest lényegesen kisebb terem, 2-3 fogvatartott tud kényelmesen dolgozni benne. Megtudhattam, hogy itt nem sablonok alapján folyik a munka, hanem a fogvatartottak az oktatóval együtt, a tervezési fázistól kezdődően a kivitelezésig együtt készítik el a különböző alkotásaikat. Ottlétemkor nagyrészt a saját tervezésű húsvéti dísz tárgyak készültek. Rendeznek még két hasonló elrendezésű, egyéb vizuális- és iparművészeti foglalkozásokhoz kialakított teremmel is, melyben különféle művészeti képzések zajlanak és számtalan kisebb dísz tárgyat állítanak elő: grafikai munkák, festmények, karkötők, párnák, plüssök kerülnek ki innen a fogvatartottak kezei közül. Továbbá ebbe a munkacsoportba sorolható a grafikus, nyomdai üzem kifejezetten drága és modern felszereléssel ellátott műhelye, ahol például a fegyőrök oktatásához szükséges tankönyveket, naptárakat, posztereket készíti az itt tevékenykedő 8 fogvatartott. Végezetül, bár nem tartozik szorosan a munkacsoporthoz, de a művészeti vonal miatt itt említeném meg a profi felszereléssel ellátott Criminal Records hangstúdiót, ahol zenetanár segítségével fejlődhetnek a zenére fogékony fogvatartottak. Minden szükséges hangszer megtalálható a stúdióban, mely egy színvonalas zenei produkció elkészítéséhez kellhet: basszus- és akusztikus gitárok, teljes dob felszerelés, szintetizátor, csörgők. A hangszereket a fogvatartottak a zárkájukba is elvihetik gyakorlás céljából. A stúdió jó minőségű lemezfelvételre tökéletesen alkalmas, illetve gyakran készítenek zenés videókat, amik akár Youtube-on is megtekinthetőek.

A bemutatott műhelyekben készített termékeket egyedülálló módon az intézet honlapján keresztül elérhető webshopban árúsítják,¹² de a kisebbeket személyesen is meg lehet vásárolni a Halden városában található börtöntermékeket forgalmazó boltban; a nagyobbakat pedig megrendelni. A boltban önkéntesek dolgoznak eladóként, így a megvásárolt termékek árából befolyt teljes összeget a börtönbeli munka további fejlesztésére tudják fordítani.

¹² Elérhető: www.haldenfengselprodukter.no

Az eddig felsoroltakon kívül jelentős szerepe van még a külön munkacsoportot képező konyhának vagy főző műhelynek, ami elsődlegesen a szakács és felszolgáló oktatások helyszínéül szolgál. Összesen 6 fogvatartottat foglalkoztatnak rendszeresen a konyhán. Kapcsolódik hozzá egy étteremnek berendezett rész, ahol a börtönbe érkező vendégek étkezhetnek, így a fogvatartottak gyakorolhatják rajtuk élesben a felszolgálást, munkarutint szereshetnek. A parancsnok véleménye szerint ez népszerű program, szívesen étkeznek itt a börtönbe érkező vendégek a sima kázinó helyett.

ALAP-, KÖZÉP-, ÉS FELSŐFOKÚ OKTATÁS

Az intézetben a felsorolt műhelyekben folyó szakképzéseken kívül alap-, közép- és felsőfokú oktatásban részesülnek a fogvatartottak. A norvég Education Act és a nemzetközi egyezmények alapján a fogvatartottak az oktatás terén teljesen azonos jogokkal rendelkeznek, mint civil társaik.¹³ Ez a jog részletes bontásban nézve magában foglalja a 7 éves kötelező alapsiskolát, a 3 éves kötelező alsó középiskolát, a 3 éves nem kötelező felső középiskolát és a nem kötelező felsőfokú képzéseket.¹⁴

A Halden Börtönben, az egyébként egész Norvégiában preferált, úgynevezett import modell alapján kerülnek alkalmazásra a pedagógusok. Ez azt jelenti, hogy az oktatást helyi és önkormányzati szolgáltatók látják el. Tehát a tanárok nem tagjai a börtön személyzetnek, sőt gyakori, hogy párhuzamosan e mellett kinti – „normál” – iskolában szintén dolgoznak, így folyamatosan fennmarad a kapcsolatuk az általános szakmával, és kevésbé valószínű, hogy túlzottan alkalmazkodnak a büntetés-végrehajtás által megkövetelt biztonsági intézkedésekhez.¹⁵ Továbbá az import modell előnye, hogy segít a kinti társadalomhoz hasonló körülményeket teremteni a börtönben a civilek bevonásával, akik így részt tudnak venni a fogvatartottak reintegrációjának folyamatában.¹⁶

Jelenleg 25 pedagógus látja el az oktatási feladatokat a Halden Börtönben, akik az összes közismereti tárgy tanítását lefedik. Körülbelül 100 fogvatartottal foglalkoznak az alap szinttől a felsőfokú szintig. Bár a tanárok alap- és középfokú oktatáshoz szükséges végzettséggel rendelkeznek, a felsőfokú tanulmányokat folytató fogvatartottakat is igyekeznek támogatni: segítik a szükséges tankönyvek beszerzését, kiegészítő oktatást tartanak számukra. A fogvatartottak felsőfokú képzésének biztosítása távoktatás útján történik, így akár Norvégián kívüli intézetben is folytathatnak tanulmányokat.¹⁷

¹³ Eikelnad, O.-J. – Manger, T. – Asbjørnsen, A.: Education in Nordic Prison – Prisoners' education backgrounds, preferences and motivation. TemaNord, 508, Koppenhága, 2009.

¹⁴ Eikelnad, O.-J. – Manger, T. – Asbjørnsen, A.: Effects of Educational Motives on Prisoners' Participation in Education and Educational Desires. *European Journal on Criminal Policy and Research*, No. 19 (2013), 245–257.

¹⁵ Langelid-Mäki-Raundrup-Svensson: i. m.

¹⁶ Christie, N.: Modeller for fengselsorganisasjonen. I stedet for fengsel [Models for the prison organisation. Replacement of prisons]. Pax, Oslo, 1970.

¹⁷ Langelid-Mäki-Raundrup-Svensson: i. m.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

Az alap- és középfokú oktatás megvalósítása a magyar rendszertől teljes mértékben eltér, ugyanis a Halden Börtönben nem alkalmaznak osztályokba sorolást, osztályonkénti oktatást – tudtam meg az oktatást szervező koordinátorral folytatott beszélgetésből. Amikor a fogvatartott jelentkezik, hogy meg szeretné kezdeni vagy folytatni szeretné félbemaradt tanulmányait, akkor szintfelmérőt irattnak vele. Ennek eredménye alapján pedig egyéni tanmenetet állítanak számára össze, ami szerint egyénileg folytathatja tanulmányait a pedagógusok segítségével. Ennek nagy előnye a hazai gyakorlattal szemben, hogy nem kötelező a már – akár évtizedekkel – korábban megszerzett bizonyítvány alapján beiskolázni a fogvatartottat, hanem minden esetben a szintfelmérő, tehát az aktuális tudásszint a mérvadó. Továbbá véleményem szerint az egyéni tanmenetek alapján történő személyre szabott oktatás, bár jelentősen költségesebb és időigényesebb módszer, hatékonyabb a hazánkban megszokott 15-25 fős osztályokban történő munkánál. Az egyéni foglalkozás lehetőséget ad rá, hogy a pedagógus jobban figyelembe tudja venni egy-egy fogvatartott tanulási motivációját, mely elengedhetetlen a hatékony munkához. A tanulási motiváció nagyon összetett folyamat, így számos dologgal számolnia kell a pedagógusnak, hiszen hatással vannak rá specifikus egyéni – tanulási nehézségek, bizonyos tantárgyi elmaradások, tanulási ütem – és környezeti – szabadságvesztés aspektusai: korábbi bebörtönzés, büntetés időtartam – tényezők is.¹⁸

A börtönoktatásban elvárt tananyag természetesen megegyezik a kinti iskolákban meghatározott követelményekkel, ezzel segítve, hogy szabaduláskor a tanuló akár kint is folytathassa folyamatban levő tanulmányait. Az elsajátított ismeretekről rendszeresen vizsgát kell tenni, ez alapján állítják ki a végzettséget igazoló bizonyítványokat. Szintén az egyéni oktatás előnye, hogy a fogvatartott külön vizsgálhatja a tantárgyakból, így a rövid szabadságvesztés büntetés időtartam alatt elvégezhet részegységeket a tanévből. Ez kifejezetten fontos tényező Norvégiában, hiszen a norvég fogvatartottaknak mindössze 10%-a kap egy évnél hosszabb időtartamú szabadságvesztés büntetést. Ebből kifolyólag csak nagyon nehézkesen megvalósítható a kinti mintára, tanévrendszerben történő oktatás a börtön falain belül.

ÖSSZEGRZÉS

Norvégiában a világon egyedülállóan alacsony a visszaesési mutató. Az elmúlt években mindössze 20% körül mozgott, ami arra utal, hogy az általuk kialakított rehabilitációs, reintegrációs programok magas hatékonysággal működnek. A széles körű szakképzési programok és oktatási rendszer nagyban hozzájárul, hogy a szabaduló fogvatartott új életet tudjon kezdeni, vissza tudjon illeszkedni a társadalomba. Ezen kívül kiemelném a norvég börtönszemélyzet fogvatartottakhoz való hozzáállását, mely példaértékűen humánus. Ennek és

¹⁸ Roth, B. B. – Manger, T.: The relationship between prisoners' educational motives and previous incarceration, sentence length, and sentence served. The relationship between prisoners' educational motives and previous incarceration, sentence length, and sentence served. *London Review of Education*, Vol.12 (2014 No. 2), 209–220.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

a börtön kinti életkörülményeket idéző kialakításának hála pedig lényegesen csökkenthetők a börtönártalmak.

KÉPMELLÉKLET¹⁹

Látogatói helyiség

Zárka és felszereltsége

Criminal Records hangstúdió

Tornacsamok falmászófallal

¹⁹ A képek forrása: Bond, J.: Researching Correctional Health Care – Better Health for a Brighter Future. GEO Group, Ausztrália, 2014.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 2. szám

Keramikus műhely

Faipari üzem

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Adams, W. L.: Norway Builds the World's Most Humane Prison. *Time Magazine*, 2010. Elérhető: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,1986002,00.html> (Letöltve: 2017. 03. 22.)
2. Bond, J.: Researching Correctional Health Care – Better Health for a Brighter Future. GEO Group, Ausztrália, 2014.
3. Christie, N.: Modeller for fengselsorganisasjonen. I stedet for fengsel [Models for the prison organisation. Replacement of prisons]. Pax, Oslo, 1970.
4. Eikelnad, O.-J. – Manger, T. – Asbjørnsen, A.: Effects of Educational Motives on Prisoners' Participation in Education and Educational Desires. *European Journal on Criminal Policy and Research*, No. 19 (2013), 245–257.
5. Eikelnad, O.-J. – Manger, T. – Asbjørnsen, A.: Education in Nordic Prison – Prisoners' education backgrounds, preferences and motivation. *TemaNord* 2009:508, Kopenhága, 2009.
6. Jacobsen, J. – Sandvic, V. H.: An Outline of the New Norwegian Criminal Code. *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice*, Vol. 3 (2015 Issue 2), 162–183.
7. Langelid, T. – Mäki, M. – Raundrup, K. – Svensson, S.: Nordic Prison Education – A lifelong learning perspective. *TemaNord* 2009:536, Kopenhága, 2009.
8. Roth, B.B.– Manger, T. (2014). The relationship between prisoners' educational motives and previous incarceration, sentence length, and sentence served The relationship between prisoners' educational motives and previous incarceration, sentence length, and sentence served. *London Review of Education*, Vol.12 (2014 No. 2), 209–220.

9. Ugelvik, T.: Imprisoned on the border: subjects and objects of the state in two Norwegian prisons. In: Barbara Hudson, B. – Ugelvik, S. (szerk.): Justice and Security in the 21st century: Risks, Rights and the Rule of Law. Routledge, Abingdon, 2012.
10. Ugelvik, T. – Dullum, J. (szerk.): Penal exceptionalism? Nordic Prison Policy and Practice. Routledge, London, 2012.
11. The Execution of Sentences Act. Elérhető: <http://www.kriminalomsorgen.no/the-execution-of-sentences-act-in-six-languages.250423.no.html>
12. Kriminalomsorgen. Elérhető: www.kriminalomsorgen.no